

ZAVOD ZA LINGVISTIKU
Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu

bilten
zavoda
za
lingvistikU

Bulletin of the Institute of Linguistics

ZAGREB 1979

BROJ 3

S A D R Ź A J :

Rudolf Filipović: Uvodna riječ 3

Č L A N C I :

Rudolf Filipović: Proučavanje hrvatskih dijalekata u SAD 4

Josip Jernej: O lažnim parovima (II) 20

Zorica Vučetić: Pridjevi koji znače mogućnost ili sklonost (u hrvatskom i talijanskom jeziku)..... 24

I Z V J E Š T A J I :

Zlatko Vince: Izvještaj o dovršenoj temi "Povijest hrvatskoga književnog jezika 19. stoljeća"..... 30

Antica Menac: Ukrajinsko-hrvatski ili srpski i hrvatsko ili srpsko-ukrajinski rječnik..... 35

Antica Menac: Rusko-hrvatski ili srpski frazeološki rječnik..... 36

I S T R A Ź I V A N J A U T O K U :

Stjepan Babić: Rad na rječniku naseljenih mjesta i njihovih etnika i ktetika..... 38

Maja Bratanić-Čimbur: Kompjutorska analiza tekstova starije hrvatske književnosti..... 40

Antica Menac: Hrvatska frazeološka problematika..... 42

Stanko Žepić: Kontrastivna analiza hrvatskog i njemačkog književnog jezika..... 43

K R O N I K A :

Prvi jugoslavenski znanstveni skup "Kompjuterska obrada lingvističkih podataka - dosadašnji rezultati, potrebe i perspektive" (Maja Bratanić-Čimbur)..... 44

Rusistički simpozij u Beogradu (Antica Menac)..... 47

XIII Međunarodni kongres talijanskog lingvističkog društva na temu "Kontrastivna lingvistika" (Zorica Vučetić)..... 48

Seminar o kontrastivnoj analizi na Ljetnom lingvističkom institutu Lingvističkog društva Amerike (Maja Bratanić-Čimbur)..... 54

B I B L I O G R A F I J A :

Radovi napisani u sklopu projekata Zavoda za lingvistiku objavljeni od 1977. do 1979. god. (M. Bratanić-Čimbur). 58

Bilten Zavoda za lingvistiku izlazi dvogodišnje. Pojedini broj 30 ND. Narudžbe se šalju na Zavod za lingvistiku, Filozofski fakultet, Dure Salaja 3, 41000 Zagreb.

*Uredništvo: R. Filipović, A. Menac, M. Mogaš
Glavni i odgovorni urednik: R. Filipović
Tajnik uredništva: Maja Bratanić-Čimbur
Tisak: Grafokon, Zagreb, Kraljevićeva 10a*

UVODNA RIJEČ

Nastavljamo s izdavanjem Biltena Zavoda za lingvistiku prema planu dosadašnjih brojeva. Zadržali smo sve rubrike i u njima obavještavamo o rezultatima svoga rada u kraćim znanstvenim priložima ili izvještajima. Namjera nam je uvijek ista: želimo našu znanstvenu javnost obavijestiti kako se odvija i napreduje aktivnost našeg Zavoda te na kojim se starim i novim znanstvenim zadacima radilo u dvogodišnjem periodu kojemu je posvećen ovaj svezak Biltena, tj. u godini 1978. i 1979.

Neki su od tih izvještaja nešto kraći nego obično jer predviđamo u idućem broju Biltena, što ga namjeravamo izdati početkom 1981. godine, pružiti opširnije preglede rada projekata i zadataka za petogodišnje razdoblje 1976-1980. U tom ćemo broju objaviti i planove za iduće petogodišnje razdoblje 1981-1985. Nadamo se da će se tako dobiti zaokruženiija slika naše petogodišnje aktivnosti i steći bolji uvid u postignute rezultate rada na zadacima i projektima.

Godine 1980. navršava se 20. obljetnica Zavoda za lingvistiku. To je dobar razlog da s mnogo zalaganja u radu dočekamo tu obljetnicu kako bismo prigodom njezina obilježavanja koncem godine 1980. mogli rezimirati rezultate 20-godišnjeg djelovanja Zavoda za lingvistiku i svih njegovih suradnika na području znanosti o jeziku.

U Zagrebu, početkom godine 1980.

Rudolf Filipović
glavni urednik

Č L A N C I

Rudolf Filipović

PROUČAVANJE HRVATSKIH DIJALEKATA U SAD

1. U okviru istraživanja engleskog elementa u evropskim jezicima obradjuje se i engleski utjecaj na hrvatski jezik. Pri tom se radu javilo nekoliko problema koji su usmjeravali našu analizu engleskog elementa u hrvatskom na nekoliko razina. Započeli smo istraživati anglicizme u hrvatskom u okviru kulturnog posudjivanja u Jugoslaviji. Tada smo ustanovili da se uspješna analiza na toj bazi može vršiti samo na tri ili četiri razine: a) fonološkoj, b) morfološkoj, c) semantičkoj i d) leksičkoj, a da korpus ne pruža dovoljno materijala za analizu na sintaktičkom nivou. Stoga smo odlučili da adaptaciju na tom nivou istražimo u neposrednom posudjivanju, u kojem je kontakt između jezika davaoca (engleskog) i jezika primaoca (hrvatskog) mnogo uži i neposredniji, pa se javljaju primjeri interferencije i na sintaktičkoj razini.

Da bismo skupili korpus za takvo istraživanje mo-

rali smo posegnuti za: a) hrvatskim dijalektima sačuvanim kod naših iseljenika u SAD i b) tiskanim izvorima, novinama, časopisima i knjigama koje su napisali hrvatski Amerikanci u SAD. Iskoristit ćemo oba izvora, a prvi istražujemo unutar znanstvenog zadatka na kojemu radimo pod gornjim naslovom u Zavodu za lingvistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Cilj je tog zadatka da se snime hrvatski dijalekti u SAD i da se taj materijal upotrijebi u dvije svrhe: a) da se dobiju snimke i opisi glavnih govora hrvatskih dijalekata koji su još sačuvani i u upotrebi su među hrvatskim iseljenicima u SAD i b) da se sastavi korpus na kome će se istraživati utjecaj američkog engleskog na hrvatski jezik na sintaktičkoj razini. Da bi se, dakle, dobio takav korpus organiziran je g. 1978. rad na terenu u SAD. To predstavlja prvu fazu našega istraživanja. Dobiveni materijal može vrlo dobro poslužiti kao pilotni korpus. Taj nam je korpus pokazao put kojim ćemo ići u daljnjem istraživanju, jer smo njime potvrdili ispravnost naše teorije i metode koju smo pripremili za istraživanja na terenu u SAD.

2. Istraživanje hrvatskih dijalekata u SAD počeli smo najprije na korespondenciji hrvatskih iseljenika u SAD s Maticom iseljenika u Zagrebu. Nekoliko tisuća pisama (iako veći broj kratkih i općenitih) upućenih toj iseljeničkoj organizaciji pokazalo je i dokazalo zanimljivu činjenicu,

koja je za naš rad u samom početku bila vrlo značajna i indikativna. Velik dio hrvatskih iseljenika, bez obzira kojoj su generaciji pripadali, sačuvali su svoj materinski govor u tolikoj mjeri da su mogli pisati pisma u Zagreb na hrvatskom. Jezik tih pisama pokazuje razne stupnjeve lingvističke i kulturne interferencije, koje nisu uvijek dovoljno izražene da bi se mogle dublje proučiti i analizirati. Ipak, ta je korespondencija bila prvi indikator i snažan stimulans za nastavak našeg rada na proučavanju hrvatskih dijalekata u SAD.

3. Kronološki drugi izvor za korpus bili su razgovori s hrvatskim iseljenicima za vrijeme njihova boravka u Zagrebu i u Hrvatskoj. Taj se materijal skupljao na osnovi kvestionara od 34 pitanja od kojih su zadnja dva dala ispitaniku mogućnost da u slobodnom govoru priča o svojoj obitelji u SAD i precima u Jugoslaviji, o svom životu i radu te o običajima i načinu života u SAD. Cilj je bio točno odredjen: na temelju tih pitanja treba skupiti informacije sociološke prirode radi upoznavanja kulturne pozadine i načina njihova života i dobiti lingvistički materijal čija bi analiza utvrdila koliko je američki engleski utjecao na govor hrvatskih iseljenika i kakve je tragove ostavio u njegovoj strukturi. Prvi su rezultati bili ohrabrujući, ali je rad prekinut zbog više razloga.

Taj materijal ne bi bio zadovoljio mnoge zahtjeve

naše teorije, posebno sociolingvističke, pa čak ni statističke. To nas je konačno uvjerilo da moramo svoj korpus skupiti na terenu u SAD, i to prema principima i u uvjetima koji su sociološki i lingvistički najpovoljniji za istraživanja hrvatskih dijalekata. Željeli smo intervjuirati naše informante u njihovim svakodnevnim situacijama, u kući, kad govore svojim prirodnim načinom, bez psiholoških smetnji i nerveze. Tada smo počeli s pripremnim radovima za rad na terenu u SAD pa smo definirali principe po kojima ćemo raditi da bismo ispunili dva osnovna zadatka, postavljena na samom početku: a) kako i koliko je američki engleski djelovao na sustav hrvatskih govora u SAD i b) snimiti govore hrvatskih iseljenika u SAD da bismo dali svoj prilog pregledu hrvatskih dijalekata izvan granica Jugoslavije.

4. Pored teoretskih principa koje smo definirali u toj pripreмноj fazi trebalo je odlučiti i koje govore naših iseljenika, pod kojim uvjetima i u kojim krajevima SAD treba snimiti da bi se dobio pilotni korpus na kojem bi se izvršila prva istraživanja radi testiranja metode, razrade plana rada i daljnje izgradnje teorije. Kako u hrvatskom jeziku imamo tri dijalekatske skupine - štokavsku, čakavsku i kajkavsku -, odlučeno je da snimimo govore koji pripadaju svim trima skupinama dijalekata, jer samo tako možemo dobiti kompletnu sliku stanja tih govora i promjena

u njima pod utjecajem nove sredine i jezika prestiža u toj sredini.

O izboru mjesta u kojima smo snimali dijalekte odlučio je jedan princip naše teorije: iseljenički govori najbolje se čuvaju kad iseljenici žive povezani sa svojim sunarodnjacima, a gube se ako žive odvojeni od njih i okruženi drugim nacionalnostima, prvenstveno izvornim govornicima američkog engleskog. Taj smo princip definirali na osnovi snimanja nekoliko obitelji. Potvrdu za gubljenje našli smo osobito jasno izraženu kod informanata iz mjesta Paramus u državi New Jersey gdje obitelj koju smo snimali živi sama okružena izvornim govornicima američkog engleskog.

Prvi dio našeg principa primijenili smo u izboru mjesta za snimanje govornika triju skupina hrvatskih dijalekata koji žive u većim i kompaktnijim naseljima hrvatskih iseljenika. Za štokavske govore našli smo informante - iseljenike iz Konavala i okolice Dubrovnika koji žive u gradu Watsonvilleu i nekim mjestima Santa Clara Valley u sjevernoj Kaliforniji. Čakavske govore snimili smo u gradu Hobokenu (država New Jersey) gdje žive iseljenici s otoka Suska u Hrvatskom primorju i u gradu San Pedro (u južnoj Kaliforniji) gdje ima velika skupina iseljenika s otoka Visa i posebno iz mjesta Komiže na Visu. Kajkavski govornici čine većinu stanovnika općine Strawberry Hill u gradu Kansas City, u državi Kansas, a došli su iz raznih mjesta

u Gorskom Kotaru.

Taj će nam princip biti vodič u našem daljnjem radu u izboru mjesta u kojima ćemo nastaviti snimanja hrvatskih dijalekata u SAD u prvoj fazi, a isto tako ćemo ga slijediti u ostalim razama rada kad budemo obradivali dijalekte ostalih jezika Jugoslavije u SAD. Pored pojedinačnih studija i članaka baziranih na skupljenom materijalu hrvatskih dijalekata u SAD u kojima proučavamo ili ćemo proučiti izdvojene probleme jezika u kontaktu, naš se rad usmjeruje na tri monografije od kojih će svaka pojedina obraditi po jedan dijalekt i njegove govore: a) Štokavski govori u Watsonvilleu: sociolingvistički opis; b) Strawberry Hill u Kansas Cityju, Kansas - razvoj održavanja i gubljenja materinskih govora; c) Sušćani i njihov govor u Hobokenu - primjer uspješne borbe za očuvanje materinskog govora iz starog kraja.

5. Teoretska pitanja koja se javljaju u istraživanjima i opisu govora hrvatskih iseljenika u SAD ulaze u sklop bilingvizma. Gotovo su svi hrvatski iseljenici u SAD koji su sačuvali govore svojih predaka bilingvni govornici prema modernoj definiciji bilingvizma (Haugen 1969), jer pored svog materinjeg dijalekta govore i engleski. Stoga u svom radu na istraživanju i opisu hrvatskih govora primjenjujemo principe jezika u kontaktu (Filipović 1977). Kako bilingvni govornici ne mogu ili čak i ne nastoje održati dva jezična

sustava odvojena, dolazi do interferencije i do odstupanja od norme jezika primaoca, u ovom slučaju hrvatskog dijalekta ili govora. Prema tome prvi je zadatak našeg istraživanja, a dosljedno ga provodimo u našem radu, da proučimo sve pojave interferencije, tj. odstupanja od norme pojedinog dijalekta.

Iako je gornji zadatak primaran, ipak je naš interes širi, pa je usmjeren i na istraživanje bilingvalne situacije u kojoj se nalaze hrvatski iseljenici u SAD. Stoga smo postavili i drugi zadatak: utvrditi psihološki i sociološki kontekst tog jezičnog dodira. Nemoguće je, naime, u istraživanjima te vrste zanemariti odnos bilingvnog govornika prema svojoj lingvističkoj okolini i društvenoj zajednici u kojoj živi. Stoga naša istraživanja u sklopu ovog projekta teže sveobuhvatnom opisu i analizi kulturne, ekonomske i socijalne integracije hrvatskih iseljenika u američko društvo.

Ta je integracija u nekim slučajevima nametnula iseljenicima i borbu za očuvanje materinskog dijalekta.

Pod utjecajem jezika prestiža - američkog engleskog - i društvenog pritiska materinski govor dolazi u opasnost da se zbog znatnog jezičnog pomicanja toliko asimilira, da se na kraju čak može i izgubiti (Filipović 1978).

Ako primijenimo na hrvatske iseljenike i njihovo čuvanje materinskog dijalekta tročlanu formulu što smo

je izradili za potrebe našeg istraživanja, a na osnovi opće pojave zadržavanja materinskog jezika kod iseljenika (Fishman 1966 i DiPietro 1975), onda vidimo da proces gubljenja odnosno sačuvanja materinskog govora ide sistematskom progresijom od monolingvalnog govornika materinskog govora preko raznih stadija bilingvalnosti do ponekad potpunog monolingvalnog govornika američkog engleskog.

Iako je proces usvajanja engleskog jezika kod nekih skupina hrvatskih iseljenika, pogotovo onih koje su živjele u ruralnim predjelima (npr. predio Watsonvillea u Kaliforniji) ili u gradovima u vrlo kompaktnim dijelovima (kao u Strawberry Hill u Kansas City, Kansas), trajao vrlo dugo, jer su imali manje dodira s drugim narodima i izvornim govornicima američkog engleskog, ipak se i ovdje može pratiti proces gubljenja odnosno sačuvanja materinskog govora na isti način kao i kod iseljenika drugih naroda koji žive u SAD.

6. Prvi stupanj naše formule predstavlja stadij monolingvizma u kojem se naši iseljenici nalaze: isključivo se služe materinskim govorom jer nisu još naučili engleski.

Prvi stadij = (hrvatski dijalekti +) : (američki engleski -)

U drugom se stupnju naše formule situacija mijenja u oba dijela: naši su iseljenici počeli učiti engle-

ski (prva generacija) ili su u školi naučili engleski (druga generacija), te su tako postali bilingvni. Služe se u određenoj mjeri dvama jezičnim sustavima: sačuvanim dijalektom i novousvojenim američkim engleskim. U tom smo stadiju brižljivo pratili interesantnu pojavu koja se često javlja, a to je da stupanj vladanja jednim jezičnim sustavom pada ako raste vladanje drugim i obrnuto.

Drugi stadij = (hrvatski dijalekt + + -) : (američki engleski - + +)

Treći stupanj ide prema monolingvalnoj situaciji, tj. prema prevladavanju američkog engleskog i gubljenju materinskog govora.

Treći stadij = (hrvatski dijalekt -) : (američki engleski +)

Gornja tri stadija ne bi trebalo usko vezati uz tri generacije; naša su istraživanja pokazala da u pojedinim skupinama hrvatskih iseljenika proces gubljenja materinskog dijalekta ne slijedi potpuno formulu. U nekim slučajevima u trećoj generaciji našli smo drugi stadij vrlo usporen pa je bilingvizam tih iseljenika vrlo postojan i ne pokazuje nikakve tendencije prema monolingvizmu trećeg stadija. Tu smo pojavu posebno proučavali kod ispitnika u Watsonvilleu i obradit ćemo je detaljno u mono-

grafiji o štokavskim govorima na tom području.

Paralelno s gornjom pojavom koja odstupa od naše formule pratili smo razvoj gubljenja dijalekta kod nekih iseljenika gdje se već u drugoj generaciji javlja treći stadij razvoja. I te smo slučajeve posebno proučavali jer pokazuju snažan utjecaj društvene sredine i odnosa u obitelji. Jedan od vanjskih znakova te tendencije amerikanizacije i nagle integracije u američko društvo pa nužno i gubljenje dijalekta jest promjena imena i prezimena koja pokazuje vrlo različite oblike, a javlja se kod mnogih iseljenika iz različitih razloga (Filipović 1979). U tom je procesu vrlo važna integrativna motivacija iseljenika koji teže da se što potpunije uključe u sredinu u kojoj žive i u kulturu te sredine. Rezultat toga jest potpuna akulturacija koja je odgovorna i za kompletno jezično pomicanje i gubljenje materinskog govora. Tu smo pojavu proučavali na primjerima hrvatskih iseljenika koji žive odvojeno u većim sredinama različitih narodnosti ili u manjim ili većim skupinama svojih sunarodnjaka. Dosadašnji rezultati pokazuju da je to jedan od odlučujućih faktora u procesu gubljenja materinskog govora.

Prema tome naš se rad odvija na dvije razine koje nisu potpuno odvojene: 1) istražujemo sociološki položaj hrvatskih iseljenika u SAD što nam znatno pomaže u radu na drugoj razini i 2) utvrđujemo stupanj bilingviteta

kod iseljenika i proučavamo lingvističke probleme koji izrastaju iz toga. Sve to zato da bismo utvrdili uvjete, oblike i stupanj utjecaja američkog engleskog na govore hrvatskih iseljenika.

7. Dijalekti koje su hrvatski iseljenici donijeli sa sobom u SAD imali su uvjete da se održe stoga što je velik broj iseljenika u momentu dolaska u SAD znao vrlo malo ili ništa engleski i stoga što su obično živjeli i radili zajedno u skupinama, te su međusobno govorili svoj dijalekt. Ta prva generacija (iseljenici rođeni u Jugoslaviji) prema tome, u tom prvom stadiju nije ni imala uvjete za jezične kontakte pa niti za posljedice tih kontakata - interferenciju dvaju sistema.

Situacija se znatno izmijenila kod pripadnika druge generacije (iseljenika rođenih u SAD) koji su se društveno uklopili u američki život i naučili engleski jer su se školovali velikom većinom na engleskom. Oni predstavljaju dobru osnovicu za jezične kontakte i za utjecaj američkog engleskog na njihov materinski govor. Tu dakle počinje proces jezičnog pomicanja na raznim nivoima i u različitim stupnjevima. Mnogi sociološki razlozi uvjetuju i ubrzavaju u nekim mjestima proces gubljenja dijalekata, a u drugim mjestima postoji još uvijek bogata baza koja ih održava na životu.

Različiti su uvjeti pod kojima se ti dijalekti održavaju. Jedan od osnovnih uvjeta jest postojanje većih skupina iseljenika u kojima se materinski govor upotrebljava i dalje prenosi na iduće generacije. U tim se uvjetima dijalekti čuvaju i održavaju ne samo kod prve i druge generacije nego i kod treće i četvrte (iseljenici čiji su roditelji rođeni u SAD). Ponekad se kod treće i četvrte generacije izgubio materinski dijalekt, ali ih je želja za održanjem etničkog nasljedja i svijest o porijeklu naglala da nauče jezik svojih predaka. To više nije dijalekt već standardni oblik hrvatskog jezika i ne ulazi u područje našeg interesa.

8. U formiranju metode pošli smo od osnovne postavke da većina hrvatskih iseljenika pripada dvojezičnim govornicima i da se na veći broj tih govornika može primijeniti drugi stadij naše formule. Taj je stadij potvrdio veći broj ispitanika (druge generacije) koji su čak izmislili termin za taj prelazni stadij; oni su izjavili da govore "half-napol" što znači pola engleski, a pola hrvatski.

Primjena naše formule i činjenica da je većina ispitanika bilingvalna, doveli su nas do toga da svoja proučavanja baziramo na takozvanom "bilingvalnom dijalektu" (Filipović 1978) koji je prisutan i kod hrvatskih iseljenika. To znači da bilingvni govornik nekog dijalekta pokazuje slijed promjenljive govorne kompetencije koja se

može izraziti u neograničenom broju stadija jer predstavlja točke u kontinuumu od jednog sustava prema drugome.

Polazeći od te teoretske pretpostavke organizirali smo svoja snimanja hrvatskih dijalekata u SAD tako da smo svakoga ispitanika intervjuirali najprije na njegovom materinskom govoru, a zatim na engleskom bez obzira u kojoj mjeri vladao prvim ili drugim kodom.

Dosadašnja naša proučavanja (ograničena po mjestima snimanja, po broju govora i po opsegu materijala) omogućila su nam da identificiramo neke pojave vezane uz bilingvalni dijalekt koje je E. Haugen utvrdio istražujući govore norveških iseljenika u SAD. Hrvatski iseljenici pokazuju jednu od tih karakterističnih pojava u bilingvalnom jezičnom ponašanju. U toku postupnog prihvatanja novog koda javljaju se pojave gubljenja elemenata materinskoga govora. To znači da oni usvajaju dominantni prestižni jezik na račun svog materinskog govora. Najčešći su primjerci te pojave kod naših ispitanika bili upotreba pojedinih riječi iz prestižnog jezika umjesto postojeće riječi u njihovu materinskom govoru. Zatim dolazi gubljenje sposobnosti da razlikuju nijanse značenja riječi u bilingvalnom dijalektu itd. Daljnja će snimanja i istraživanja ići u tom pravcu, da nadjemo i druge primjere te pojave.

Dvije snimke naših iseljenika (svaki kod posebno) služe nam i za proučavanje podrijetla struktura, koje se

ne uklapaju u sustav materinskog govora, a javile su se u bilingvalnom dijalektu. Naša analiza teži tome da istraži pojavljuju li se strukture u onom obliku prestižnog jezika - američkog engleskog - kojim se naš ispitanik služi. Analiza dviju snimaka omogućuje nam također da istražimo postoji li utjecaj materinskog govora na prestižni jezik koji je hrvatski iseljenik usvojio, u kojoj mjeri i u kojim oblicima. Za tu vrstu analize treba nam bogatiji materijal snimljen u intervjuima većeg broja informanata. U našem daljnjem radu nastaviti ćemo i tom vrstom analize hrvatskih dijalekata u SAD.

9. Dosadašnju fazu istraživanja hrvatskih dijalekata nazvali smo početnom, a skupljeni korpus pilotnim. U toj smo fazi na osnovi analize pilotnog korpusa postavili principe svoga rada, utvrdili zadatke projekta i izgradili metodu istraživanja koja je osnovana na teoretskoj postavci "bilingvalnog dijalekta". Svi dosad postignuti rezultati pokazuju da se tim putem može ići dalje i da će naš budući rad moći ispuniti sve naše zadatke. To su najprije slika hrvatskih dijalekata u SAD, kako i koliko su sačuvani, a koliko su u dodiru s američkim engleskim izmijenjeni. Zatim društvena pozadina i uvjeti pod kojima se odvija proces "language shift i language maintenance". Koje su to sociološke pojave tipične za hrvatske iseljenike i njihove govore? Kakve su posljedice te pojave imale

na lingvistički aspekt našeg istraživanja? Konačno, i najvažnije u ovom stadiju naših istraživanja: kako se razvijao bilingvalni dijalekt i koje se pojave, sociološke i lingvističke, javljaju u onom najinteresantnijem stadiju koji hrvatski iseljenici zovu "half-napol", a u sociolingvistici se prikazuje kao "izgradnja" drugog jezika koja djeluje na "razgrađivanje" prvog jezika. Upravo taj odnos materinskog govora prema jeziku prestiža - američkog engleskog - i obrnuto, ostaje naš primarni teoretski interes u daljnjem radu.

BIBLIOGRAFIJA

- DiPietro, R.J. (1975), "Language as a Marker of Italian Ethnicity" (predavanje u rukopisu)
- Filipović, Rudolf (1977), "Some Basic Principles of Languages in Contact Reinterpreted", Studia Romanica et Anglica Zagrabiensia, 43-44, Zagreb pp. 157-166.
- Filipović, Rudolf (1978a), "Očuvanje materinskog govora naših iseljenika u SAD pod pritiskom jezika prestiža", Iseljeništvo naroda i narodnosti Jugoslavije i njegove uzajamne veze s domovinom, Zavod za migracije i narodnosti, Zagreb, pp. 530-539.
- Filipović, Rudolf (1978b), "Ispitivanje hrvatskih dijalekata bilingvnih govornika u neposrednom posudjivanju", (Referat na Znanstvenom skupu "Kajkavsko narječje", 15-17, III, 1978.), Dijalektološki zbornik 6, JAZU, Zagreb.

- Filipović, Rudolf (1979), "Sudbina hrvatskih prezimena na engleskom jezičnom području u SAD". (Bit će objavljeno u: Zborniku radova III jugoslavenske onomastičke konferencije.)
- Fishman, Joshua (1967), "Bilingualism With and Without Diglossia; Diglossia With and Without Bilingualism", Journal of Social Issues, XXIII (2), pp. 29-38.
- Haugen, Einar (1969), The Norwegian Language in America, Indiana University Press, Bloomington - London.

J. Jernej

O LAŽNIM PAROVIMA (II)

Naše se tuđjice po svome obliku i zvuku često razlikuju u znatnoj mjeri od odgovarajućih riječi u stranom jeziku. Te su razlike manje istaknute između naših i njemačkih tuđjica, a izrazitije su u usporedbi s odgovarajućim talijanskim oblicima. Kada naš čovjek govori talijanski ili prevodi na taj jezik, sklon je da jednostavno morfološki i fonetski adaptira talijanske riječi prema obliku i zvuku naše tuđjice. Kako bi se izbjegla ta opasnost, potrebno je da se takvi slučajevi mogućih interferencija posebno registriraju i obrađe.

Nastavljajući kontrastivna istraživanja na području talijansko-hrvatske ili srpske leksikologije sabrali smo novu seriju primjera takvih lažnih parova kao nastavak popisa u Biltenu br. 2. I ovog smo puta rasporedili primjere alfabetskim redom dok smo klasifikaciju po drugim kriterijima ostavili za kasnije, kad se naš popis još više dopuni. To je i razlog što smo u ovaj popis unijeli i one oblike koje smo u prijašnjem prilogu izdvojili iz alfabetskog reda i rasporedili prema razlikama u akcentu, grafiji i rodu.

Kao "tertium comparationis" dodani su ponovno odgovarajući njemački oblici.

ambulanta	die Ambulanz	l'ambulatorio, l'ambulanza
amnestija	die Amnestie	l'annistia
amnestirati	amnestieren	amnistiare
analiza	die Analyse	l'analisi
anegdota	die Anekdote	l'aneddoto
anketa	die Enquete	l'inchiesta
apendiks	der Appendix	l'appendice
apokalipsa	die Apokalypse	l'apocalissi (f)
aroma	das Aroma	l'aroma (m)
avanturist	(der Abenteurer)	l'avventuriero
Biblija	die Bibel	la Bibbia
bižuterija	die Bijouterie	(la bigiotteria)
centrifuga	die Zentrifuge	la centrifuga
demisionirati	demissionieren	dimissionare, dimettersi
difterija	die Diphtherie	la difterite
dijagnoza	die Diagnose	la diagnosi
diploma	das Diplom	il diploma
egzotičan	exotisch	esotico
ekran (fr. écran)	die Bildwand	lo schermo, tv il video
ekscerpt	das Exzerpt	l'estratto
eksponat (rusizam!)	das Ausstellungsstück	il pezzo d'esposizione, l'oggetto esposto
emfaza	die Emphase	l'enfasi
epoha	die Epoche	l'epoca

aprvjeta	die Sprouvette	il provino
firma	die Firma	la ditta
formular	das Formular	il mòdulo
frizer	der Friseur	il parrucchiere, il barbiere
glazura	die Glasur	lo smalto
grandoman	der Megalomane	il megalòmane
hipoteza	die Hypothese	l'ipòtesi
institut	das Institut	l'istituto
intervju	das Interview	l'intervista
intervjuirati	/-vju/ interviewen	intervistare
inventar	das Inventar	l'inventario
inventarizirati	inventarisieren	inventariare
inventura	die Inventur	l'inventario
kantina	die Kantine	lo spaccio; la mensa; la cantina
katastrofa	die Katastrophe	la catàstrofe
klavijatura	die Klaviatur	la tastiera
klika	die Klicke (clique)	la cricca
klima	das Klima	il clima
konstituirati	konstituieren	costituire
korespondent	der Korrespondent	il corrispondente
kupon	der Kupon	il tagliando
legitimirati (a,b)	a) legitimieren b) sich ausweisen	a) legittimare b) farsi presentare i documenti personali
limunada	die Limonade	la limonata
linoleum	das Linoleum	il linòleum

luksuzan	luxuriös, (Luxus..)	lussuoso, di lusso
marmelada	die Marmelade	la marmellata
mapa (korice)	die Mappe	la cartella
montanist	der Montanist	perito carbo-siderurgico
montanistika	die Montanistik (der Bergbau)	scienza mineraria
parola	die Parole	la parola d'ordine
perika	die Perücke	la parrucca
peripetija	die Peripetie	la peripezia
poliklinika	die Poliklinik	il policlinico
publika	das Publikum	il pubblico
reklamirati (a,b)	a) werben, Reklame machen b) reklamieren (beanstanden)	a) reclamizzare b) reclamare
rekvirirati	requirieren	requisire
rezerva	die Reserve	la riserva
rezervacija	die Reservierung	la prenotazione
rezervirati	reservieren	prenotare, riservare
rezignacija	die Resignation	la rassegnazione
rezigniran	resigniert	rassegnato
shema (šema)	das Schema	lo schema
siganlizacija	die Signalisierung	la segnalazione
signalizirati	signalisieren	segnalare
skica	die Skizze	lo schizzo
suteren	das Souterrain (das Erdgeschoss)	lo scantinato, il seminterrato
vizita	die Visite	la visita.

Zorica Vučetić

PRIDJEVI KOJI ZNAČE MOGUĆNOST ILI SKLONOST

(u hrvatskom i talijanskom jeziku)

Pridjevi koji znače mogućnost vršenja glagolske radnje ili sklonost prema vršenju glagolske radnje u hrvatskom jeziku tvore se od glagola sufiksima *-iv* i *-ljiv*. Moćnost vršenja glagolske radnje ostvaruje se aktivno i pasivno; aktivno npr. u pridjevima *pogrešiv* ('koji može pogriješiti') i *uvjerljiv* ('koji može uvjeriti'), a pasivno npr. u pridjevima *djeljiv* ('koje se može dijeliti') i *izgovorljiv* ('koji se može izgovoriti'). Sklonost prema vršenju glagolske radnje ostvaruje se aktivno, npr. u pridjevima *podrugljiv* ('koji se rado podruguje'), *povodljiv* ('koji se lako povodi') i *plačljiv* ('koji često plače'), te ti pridjevi znače da osoba rado, lako ili često radi ono što znači sam glagol od kojega se pridjev tvori.

Pridjevi tvoreni od glagola vrlo brojni u talijanskom suvremenom jeziku jesu pridjevi koji izražavaju mogućnost vršenja glagolske radnje, a tvore se sufiksima *-abile*, *-ibile* i *-evole*.¹ Pridjevi tvoreni sufiksima *-abile* i *-ibile* imaju u suvremenom talijanskom jeziku pre-

težno pasivno značenje, rijetko aktivno. Pasivno značenje je vidljivo npr. u pridjevima *cantabile* ('che si può cantare') i *cedibile* ('che si può cedere' ili 'che può essere ceduto'), a aktivno značenje nalazimo npr. u pridjevu *fallibile* ('che può fallire, sbagliare'). Pridjevi sa sufiksom *-evole* imaju aktivno i pasivno značenje. Aktivno značenje nalazimo npr. u pridjevu *incantevole* ('quello che incanta'), a pasivno u pridjevu *pieghevole* ('quello che può essere piegato').²

Analizirajući talijanske pridjeve na *-abile*, *-ibile* i *-evole* mogli smo zaključiti da gotovo svi (osim neznatne manjine) imaju u hrvatskom jeziku odgovarajući pridjev na *-iv* ili *-ljiv*.

- cantabile* - što se može pjevati, za pjevanje
- desiderabile* - poželjan
- frazionabile* - djeljiv
- paragonabile* - (us)porediv, sravnjiv
- portabile* - nosiv, nošljiv
- pronunziabile* - izgovorljiv
- rappresentabile* - prikaziv, predstavljiv
- utilizzabile* - upotrebljiv
- cedibile* - ustupljiv
- concepibile* - razumljiv, shvatljiv, pojmljiv
- decomponibile* - djeljiv
- divisibile* - djeljiv

estinguibile - ugasiv
fallibile - pogrešiv
godibile - prijatan, ugodan, u čemu se može uživati
leggibile - čitak, čitljiv
proferibile - izgovorljiv
punibile - kažnjiv
cedevole - povodljiv, popustljiv
durevole - trajan
incantevole - čaroban, bajan, divan
pieghevole - savitljiv, sklopljiv, popustljiv

Iz transformacija bilo u hrvatskom ili u talijan-
skom jeziku vidljiva su značenja pridjeva i da li se radi
o aktivnom ili o pasivnom značenju. Evo nekoliko primjera:

koji se može dijeliti → *djeljiv*
che si può frazionare → *frazionabile*
che si può decomporre → *decomponibile*
che si può dividere → *divisibile*
koji se može usporediti/sravnati → *usporediv/sravnjiv*
che si può paragonare → *paragonabile*
koji se može nositi → *nosiv/nošljiv*
che si può portare → *portabile*
koji se može izgovoriti → *izgovorljiv*
che si può pronunciare con facilità → *pronunciabile*
koji se može predstaviti/prikažati → *predstavljiv/pri-
kaziv*

che si può rappresentare → *rappresentabile*
koji se može upotrijebiti → *upotrebiv*
che si può utilizzare → *utilizzabile*
koji se može ustupiti → *ustupljiv*
che si può cedere → *cedibile*
koji se može razumjeti/shvatiti/pojmiti → *razumljiv/
shvatljiv/
pojmljiv*
che si può concepire con intelletto → *concepibile*
koji se može ugasiti → *ugasiv*
che si può estinguere → *estinguibile*
koji može pogriješiti → *pogrešiv*
che può fallire, sbagliare → *fallibile*
koji se može čitati → *čitljiv*
che si può leggere → *leggibile*
koji se može izgovoriti → *izgovorljiv*
che si può proferire → *proferibile*³
koji se može/mora kazniti → *kažnjiv*
che si può/si deve punire → *punibile*
koji se lako povodi → *povodljiv*
koji lako popušta → *popustljiv*
che cede con facilità → *cedevole*
koji se može lako saviti/sklopiti → *savitljiv/sklopljiv*
koji lako popušta → *popustljiv*
che si piega o si può piegare con facilità → *pieghevole*
che è capace di essere piegato → *pieghevole*

U hrvatskom jeziku između sufiksa *-iv* i *-ljiv* nema nikakve razlike u značenju. Raspodjela im je uz neka glasovna ograničenja slobodna. Tako npr. na osnovu koje završavaju na *-j* i *-lj* može doći samo sufiks *-iv*: izbrojiti - izbrojiv; produjiti - produjiv.

Talijanski sufiksi *-abile*, *-ibile* i *-evole* nemaju razlike u značenju. Raspodjela im je ograničena samo morfološki. Sufiks *-abile* dodaje se osnovama glagola 1. konjugacije (na *-are*), npr. *cantare* - *cantabile*. Sufiks *-ibile* dodaje se osnovama glagola 2. i 3. konjugacije (na *-ere* i na *-ire*), npr. *leggere* - *leggibile*; *punire* - *punibile*. Sufiks *-evole* može se dodavati osnovama glagola svih triju konjugacija, npr. *durare* - *durevole*, *cedere* - *cedevole*, *favorire* - *favorevole*.

BILJEŠKE

1. Ovi sufiksi predstavljaju razvoj latinskog sufiksa *-BĪLIS*, kao npr. u pridjevima *LAUDĀBĪLIS*, *TERRĪBĪLIS* itd. Sufiksi *-abile* i *-ibile* predstavljaju učeni oblik latinskog sufiksa, a sufiks *-evole* predstavlja pučki oblik istog latinskog sufiksa.
2. Dva značenja, aktivno i pasivno, vidljiva su i u latinskom jeziku. Tako pridjev *TERRĪBĪLIS* ima aktivno značenje 'quello che spaventa', a pridjev *COMPĒHENSĪBĪLIS* ima pasivno značenje 'quello che può essere compreso'.
3. Pridjev *proferibile* se najčešće upotrebljava u negativ-

nim rečenicama, npr. 'parole non proferibili'.

BIBLIOGRAFIJA

- Barić, E. et alii, Priručna gramatika hrvatskoga književnog jezika, Školska knjiga, Zagreb 1979.
- Battaglia, S. i V. Pernicone, Grammatica italiana, Loescher, Torino 1971.
- Deanović, M. i J. Jernej, Talijansko-hrvatsko ili srpski rječnik, Školska knjiga, Zagreb 1973.
- Pittano, G., Grammatica italiana, Edizioni scolastiche Mondadori, Verona 1977.
- Regula, M. i J. Jernej, Grammatica italiana descrittiva su basi storiche e psicologiche, Bern 1965.
- Tekavčić, P., Grammatica storica dell'italiano, Volume III, Lessico, il Mulino, Bologna 1972.
- Vučetić, Z., Suvremeni talijanski jezik, Tvorba riječi, Liber, Zagreb 1979.

IZVJEŠTAJI

Zlatko Vince

IZVJEŠTAJ O DOVRŠENOJ TEMI "POVIJEST HRVATSKOGA KNJIŽEVNOG JEZIKA 19. STOLJEĆA"

Dovršenu temu "Povijest hrvatskoga književnog jezika 19. stoljeća" objavio sam u knjizi pod naslovom "Putovima hrvatskoga književnog jezika (Lingvističko-kulturnopovijesni prikaz filoloških škola i njihovih izvora)". Knjiga ima 629 stranica, izašla je u Sveučilišnoj nakladi "Liber", godine 1978, u seriji "Biblioteka znanstvenih radova".

Izradjujući spomenutu temu težio sam da napišem cjelovit pregled razvoja hrvatskoga književnog jezika u 19. stoljeću, posebno kako se razvijao u tzv. filološkim školama. Kako je osnovna, ali ne i cjelokupna problematika Zagrebačke filološke škole bila već izradjenija i poznatija, iako ne u svim pojedinostima, nastojao sam da najprije upotpunim i ta istraživanja, naročito potankim opisom hrvatskoga književnog jezika u doba ilirizma, kada se polažu temelji Zagrebačke filološke škole. Tu sam se trudio da

upotpunim dosad necjelovit pregled leksikografskih nastojanja i ostvarenja u doba ilirizma, ali i kasnije, naročito šezdesetih godina 19. stoljeća, uz druga istraživanja.

Posebnu sam pažnju posvetio u knjizi Riječkoj filološkoj školi, što sam je proučavao već prije izradjivanja svoje teme, pa sam i njoj dao dolično mjesto u svojoj knjizi kako bi se stvorila što cjelovitija slika raznolikih gledanja o oblikovanju i konačnom normiranju hrvatskoga književnog jezika. Kurelčeve su jezične koncepcije bile zapravo anakronizam već u vrijeme kada su se pojavile, pa ipak nije neshvatljivo i bez određenoga značenja što se u hrvatskoj sredini mogla pojaviti takva ličnost. Stoga je trebalo i Riječku filološku školu posebno i detaljno prikazati. Iako su dakle Kurelčeve osnovne jezične koncepcije bile neprihvatljive, ipak je u njima bilo zrno istine - spoznaja o posebnosti književnog jezika i književnog izraza. Kurelac je, naime, osjetio potrebu da se književni jezik oslobodi prevelike i pretjerane folklorizacije, osjećajući neadaptiranost Karadžićeva jezika i izraza na neposredne zadatke književnosti i znanosti u evropskom smislu, iako je Kurelac sasvim romantički zamisljao da se put kojim su veliki evropski jezici evolutivno prošli u nekoliko stoljeća može umjetno i voljno ubrzati odabiranjem raznorodne jezične gradje iz naših narječja i naše dalje jezične prošlosti.

Odredjena skupina oko časopisa "Zora dalmatinska", s Antom Kuzmanićem na čelu, smatrala je, naprotiv, da treba pisati ikavskim pučkim govorom onako kako se govori u našim ikavskim krajevima u Dalmaciji, Lici, Slavoniji i dijelovima Bosne i Hercegovine, slijedeći u tome štokavsko-ikavske pisce iz 18. stoljeća i prije, a odbijajući jezični tip Zagrebačke filološke škole i njihov pomalo artifičijelni jezični tip. Taj tzv. zadarski jezično-kulturni krug smatrao je da je Dalmacija, kolijevka hrvatske države, pozvanija da odredjuje pravac kulturnoga života u Hrvata, pa i u jezičnim pitanjima. Kuzmanić je polazio od stanovišta da svaki narod treba da izgradi svoj vlastiti književni jezik ili barem svoj tip književnog jezika na osnovi najrasprostranjenijeg i najtipičnijeg ikavskoga govora, radi kontinuiteta i radi jačanja vlastite narodnosti.

Iako sam svoju temu najprije koncipirao tako da prikazem tek ta tri jezična pravca, moja su se istraživanja razgranala kako bi se dobila cjelokupna povijest hrvatskoga književnog jezika, barem u osnovnim crtama. Na pameti mi je bila misao i sugestija prof. Petra Skoka kako još nemamo napisane knjige o tome "kako se stvarao književni jezik na hrvatskoj strani".

Stoga sam, u toku rada, pošao dalje i dublje u jezičnu povijest i prije pojave spomenutih filoloških škola,

pa su tako nastala nova poglavlja koja su sezala od polovice 18. stoljeća, a posebno od samoga početka 19. stoljeća, što je bilo vrlo malo obradjivano u našoj znanstvenoj literaturi. Prikazujući to književno neplodno a socio-lingvistički važno razdoblje, ocrtao sam u potankostima pojavu prvoga hrvatskoga novinstva, zadržavajući se posebno na leksičko-terminološkim pitanjima. Zatim sam iscrpno opisao problematiku u vezi s gramatikom Šime Starčevića, pa sastanak pravopisne komisije 1820. u Zadru, što će sve dati posebno osvjetljenje kasnijem zadarskom jezično-kulturnom krugu četrdesetih i pedesetih godina 19. stoljeća.

Nakon prilično iscrpnog prikazivanja jezične problematike u hrvatskim krajevima u Dalmaciji bio sam, u neku ruku, prisiljen da se osvrnem i na druge hrvatske krajeve kako bi se dobila odredjena potpunost i cjelina u prikazivanju. Stoga sam segnuo i u slavonsku problematiku i analizirao prvi cjelovit tiskani prijevod Svetoga pisma iz pera M.P. Katančića, a pokazao sam i njegov Prvoslovnik, a onda isto tako i gramatiku I.A. Brlića.

A onda je, cjelovitosti radi, trebalo, barem ukratko, iznijeti rad i Dubrovčanina Joakima Stullija i analizirati njegove rječnike kao i gramatiku F.M. Appendinija. Uz to sam se osvrnuo i na rad Istranina Josipa Voltića.

Posebna je i razumljiva pažnja poklonjena i hrvat-

skim kajkavskim krajevima uoči Hrvatskoga narodnog preporoda, uočivši nesumnjive znakove polaganog ali kontinuiranog usmjeravanja prema štokavštini. Prikazana je djelatnost M. Vrhovca na kulturno-jezičnom planu kao i težnja J. Šipušića za stvaranjem jedinstvenog književnog jezika u predgovoru knjižice Temelj žitne trgovine. Pisac hrvatske himne Antun Mihanović uviđa potrebu pisanja u narodnom jeziku, pa se onda u potankostima prikazuju njegovi pogledi na tu problematiku. Posebno se naglašava gotovo magično djelovanje jezika dubrovačke književnosti na naše pisce u kajkavskim krajevima.

Izrađujući svoju temu došao sam u jedno iskušenje: da na početku knjige dadem presjek i pregled hrvatskoga književnog jezika od Bašćanske ploče do sredine 18. stoljeća, do Kačića i Reljkovića, kako bi osnovna tematika knjige dobila potreban okvir, dubinu i perspektivu.

Na taj su način naznačene sve osnovne crte koje povezuju razvoj hrvatskoga književnog jezika do pojave spomenutih filoloških škola u 19. stoljeću te knjizi daju jedinstvenost i odredjenu cjelovitost, iako njezina osnovna problematika ipak ostaje prikaz filoloških škola 19. stoljeća.

Proširivši znatno opseg svoje teme utoliko što sam u okvirnim crtama prikazao povijest hrvatskoga književnog jezika u cjelini, od najstarijih razdoblja, u knjizi sam

se ipak ograničio na detaljniji prikaz jezične problematike tek do osamdesetih godina 19. stoljeća, a ne do kraja toga stoljeća, što ostaje kao zadatak posebnog istraživanja i posebne teme.

Antica Menac

UKRAJINSKO-HRVATSKI ILI SRPSKI I HRVATSKO ILI SRPSKO-
UKRAJINSKI RJEČNIK

Kao jedan od rezultata rada projekta "Leksikografski rad na području ruskog i ukrajinskog jezika"¹, upravo je izišao iz tiska dvojezični rječnik, kojim se po prvi put zajedno leksikografski obraduju ukrajinski i hrvatski književni jezik.

Autori su dr Alla P. Koval, profesor Kijevskog sveučilišta, i dr Antica Menac, profesor Zagrebačkog sveučilišta.

Rječnik, u jednom tomu, ima dva dijela - Ukrajinsko-hrvatski ili srpski (str. 9-358, dvostupačno) i Hrvat-

¹ V. Bilten Zavoda za lingvistiku, br. 2, Zagreb 1977, str. 26-27.

sko ili srpsko-ukrajinski (str. 359-686), sa po 18.000 riječi na svakoj lijevoj strani.

Rječnik je izišao u izdanju Sveučilišne naklade Liber kao sveučilišni priručnik.

Antica Menac

RUSKO-HRVATSKI ILI SRPSKI FRAZEOLOŠKI RJEČNIK

O tome da se u okviru projekta "Istraživanje frazeologije u ruskom i hrvatskom književnom jeziku" radi ina frazeološkom rusko-hrvatskom rječniku, izvijestili smo u prošlim brojevima "Biltena".¹

Sada je rad na Rječniku potpuno završen, i njegov je prvi tom (A-H) u tisku. Planirano je da izidje do kolovoza 1979., kad se u Berlinu održava IV međunarodni kongres rusista. Drugi tom (O-A) predan je redakciji "školske knjige" i izići će u toku 1980. godine. Prvi tom ima preko 900, a drugi preko 1100 dvostupačnih stranica većeg formata.

¹ V. Bilten Instituta za lingvistiku, br. 1, str. 69-70 i Bilten Zavoda za lingvistiku, br. 2, str. 27-28.

Kao što je već bilo referirano, rječnik izlazi u redakciji Antice Menac, a autori su Tatjana Korać, dr Antica Menac, dr Milenko Popović, dr Miho Skljarov, Radomir Venturin i mr Renata Volos.

ISTRAŽIVANJA U TOKU*

Stjepan Babić

RAD NA RJEČNIKU NASELJENIH MJESTA I NJIHOVIH ETNIKA

I KTETIKA

Osnovni je zadatak u radu na ovom rječniku skupiti potrebne podatke. Oni se mogu ispisati iz dosadašnje gradje (rječnikâ i lingvističkih radova, posebno dijalekto-
loških), ali je važnije skupljati podatke na terenu, s jedne strane da se prikupe oni koji dosada nisu zabilježeni, a s druge da se provjere zabilježeni. Da bi se taj posao mogao obaviti, u početku je ovaj rad zamišljen kao kolektivno autorsko djelo u kojem bi se nositelj zadatka brinuo za djelo kao cjelinu, a pojedini bi suradnici-sura-
tori preuzeli na sebe brigu za skupljanje podataka na određenim područjima, i to po jedan za Slavoniju, Dalmaciju, Istru i Liku, kajkavsko područje. No skupljanje podataka na terenu zahtijeva velik osobni napor i velike novčane izdatke. Osim suradnika za Istru i Liku ostali nisu uspješno izvršavali svoje zadatke, jednim dijelom i

*Svi zadaci prikazani u 1. i 2. broju Biltena nastavljaju radom.

zbog toga što dobivena sredstva nisu bila dovoljna da se ide na teren u mjeri u kojoj ovakav rad zahtijeva.

Zbog svega toga trebalo je poći drugim putem. Nositelj je zadatka preuzeo svu organizaciju i sve osnovne poslove na sebe. U "Narodnim novinama" 39/62 našao je posljednji službeni popis mjesta po općinama i uzeo ga kao polazište za prikupljanje podataka. Zatim je nastojao da pronadje suradnike za svaku pojedinu općinu. U tome je nastojanju zasad uspio naći suradnike za dvije trećine općina.

Iskustvo pokazuje da se više treba osloniti na ispisivanje gradje iz rječnikâ i lingvističkih radova nego što se u početku zamišljalo pa na terenu skupiti samo one kojih nema ili koji nisu potpuno pouzdani. Tako su iz Görnerove studije "Die Bildung der Ethnika von Ortsnamen im serbokroatischen Sprachraum", Berlin 1963, ispisani oni podaci koje je Görner sam skupio za područja što ih je proučavao, ukupno za 413 mjesta. Podaci iz Rožićeva djela "Mjesne vlastite imenice za čeljad i pridjevi mjesnih imenica u hrvatskom jeziku", Rad JAZU, 162, Zagreb 1905, neće se ispisivati jer su u velikoj mjeri nepouzdani.

Kombiniranim skupljanjem gradje dobit će se glavni-
na podataka. Abecedirani po općinama odmah pokazuju što još nedostaje pa će se to skupiti naknadno. U ovakvom radu bit će i nešto udvostručavanja, tj. više podataka za isto mjesto dobivenih iz različitih izvora, ali to će biti korisno

za provjeru točnosti. Posao je nešto teži nego što se u početku činilo pa će biti potreban veći napor da se svi poslovi obave i rad uspješno završi.

Na kraju treba napomenuti da je osim izvještaja objavljenoga u 2. br. Biltena nositelj zadatka objavio u Jeziku 2/XXVI, članak pod naslovom "O skupljanju gradje za rječnik naseljenih mjesta i njihovih etnika i kretika" kako bi se s ovim radom upoznala i šira javnost i javili zainteresirani za suradnju.

Maja Bratanić-Čimbur

KOMPJUTORSKA ANALIZA TEKSTOVA STARIJE HRVATSKE KNJIŽEVNOSTI

U razdoblju od 1977. do 1979. godine u okviru znanstvenog zadatka "Kompjutorska analiza tekstova starije hrvatske književnosti" nastavljen je rad na pripremanju i izradi kompjutorskih konkordancija djela hrvatskih pisaca. Tako su u ovom periodu strojno obradjena djela cijeloga kruga hvarskih književnika 16. stoljeća i rezultat su tog rada:

Konkordancija djela Hanibala Lucića (Pjesme, Robinja, po-

slanice)

Konkordancija djela Petra Hektorovića (Ribanje i ribarsko prigovaranje, Pjesme)

Konkordancija djela Mikše Pelegrinovića (Jedjupka, 3 verzije)

Konkordancija "Hvarkinje" Martina Benetovića.

Budući da je u suradnji sa Sveučilišnim računskim centrom bilo stanovitih poteškoća koje su usporile izradu konkordancija, zadatak nije uspio u potpunosti realizirati svoj planirani program izdavanja konkordancija, no smatra se da su već i ovim rezultatom znanstvenoj javnosti stavljani na raspolaganje novi značajni materijali, nezamjenjiva pomagala u radu na monografskim i komparativnim studijama i analizama književnih djela i opusa.

U želji da svima zainteresiranim stavimo na uvid i raspolaganje nove rezultate rada ovog znanstvenog projekta, seriju izdanja Zavoda za lingvistiku "Kompjutorske obrade hrvatskih književnih tekstova", u kojoj je 1976. godine kao prva knjiga objavljena Konkordancija Razvoda istarskoga, nastaviti ćemo 1979. i 1980. godine objavljivanjem Kompjutorske konkordancije Marulićevih djela i Kompjutorske konkordancije Karnarutićevih djela, a u planu je i objavljivanje konkordancija djela književnika hvarskog kruga.

Antica Menac

HRVATSKA FRAZEOLŠKA PROBLEMATIKA

U okviru projekta "Proučavanje hrvatskog književnog jezika nastavlja se rad na temi "Hrvatska frazeološka problematika", koja je najavljena u prošlom broju "Biltena"¹.

U toku je rad na preokretanju Rusko-hrvatskog ili srpskog frazeološkog rječnika, i skupljanje frazeološke gradnje iz različitih izvora.

Kao rezultat dosadašnjeg rada na temi mogu se spomenuti i neki objavljeni radovi:

Antica Menac, "Frazeologizmi oko riječi *kraj/konac* u različitim jezicima" Strani jezici, V, 1-2, Zagreb, 1976, str. 36-38.

Miho Skljarov, "Funkcionalne jedinice", Strani jezici, V, 1-2, Zagreb, 1976, str. 38-47.

—, "Sveza kao leksička i funkcionalna jedinica", Strani jezici, V, 3, Zagreb, 1977, str. 173-185.

Antica Menac, "Neka pitanja u vezi s klasifikacijom frazeologije", Filologija, br. 8, Zagreb 1978, str. 219-226.

¹ V. Bilten Zavoda za lingvistiku, br. 2, str. 36-37 i 72.

Stanko Žepić

KONTRASTIVNA ANALIZA HRVATSKOG I NJEMAČKOG KNJIŽEVNOG JEZIKA

U radu na kontrastivnom proučavanju njemačkog i hrvatskog jezika u razdoblju od zadnjeg izvještaja (Bilten 2) objavljen je drugi svezak kontrastivnih srpskohrvatsko-njemačkih studija Zavoda za lingvistiku (Serbokroatisch-Deutsche kontrastive Studien, Band 2, Zagreb 1978), koji sadrži dva rada: Stanko Žepić, Wortbildung des Adjektivs im Deutschen und Serbokroatischen (Teil I) i Mirko Gojmerac, Konditionalsätze im Deutschen und Serbokroatischen.

Pred završetkom se nalazi opširna studija Mirka Gojmerca o glagolskom aspektu u srpskohrvatskom i njegovim ekvivalentima u njemačkom jeziku. Do kraja godine predviđeno je da se dovrši morfologija i tvorba glagola te zavisne rečenice (kao prilog Jugoslavenskom kontrastivnom srpskohrvatsko-njemačkom projektu na kojem suradjuju germanisti Filozofskih fakulteta iz Beograda, Novog Sada, Sarajeva i Zagreba).

O radu na kontrastivnom proučavanju srpskohrvatskog s njemačkim (s iscrpnom bibliografijom) izvještava Stanko Žepić u članku "Sprachgermanistik in Jugoslawien" objavljenom u časopisu Deutsche Sprache 1/79, str. 57-73.

K R O N I K A

PRVI JUGOSLAVENSKI ZNANSTVENI SKUP "KOMPJUTERSKA OBRADA
LINGVISTIČKIH PODATAKA - DOSADAŠNJI REZULTATI, POTREBE
I PERSPEKTIVE"

U Sarajevu je 9. i 10. prosinca 1977. godine održan znanstveni skup "Kompjuterska obrada lingvističkih podataka - dosadašnji rezultati, potrebe i perspektive". Organizator skupa, prvoga o ovoj temi održanog u našoj zemlji, bilo je Odjeljenje za jezik Instituta za jezik i književnost u Sarajevu, a pokrovitelj Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine. U toku simpozija podneseno je dvadeset i pet referata i koreferata u kojima su, prema riječima direktora Instituta za jezik i književnost u Sarajevu dr Milana Šipke, "iznesena iskustva i saznanja o mogućnostima kompjuterske obrade jezičkih podataka, a u diskusiji su razmijenjena mišljenja o perspektivama lingvističkih analiza uz pomoć računara, koji su u drugim oblastima, naročito u privredi i tehničkim naukama, našli znatno širu primjenu."

Referati brojnih lingvista, matematičara i stručnjaka s područja računarstva iz Zagreba, Beograda, Ljubljane, Skoplja, Sarajeva, Niša i Göttingena, bili su uglavnom koncentrirani oko slijedećih tema:

strojna obrada tekstova u svrhu stilističkih, semantičkih, leksičkih i gramatičkih analiza, kvantitativna i frekventijska istraživanja vokabulara, akustička analiza govora pomoću računara, upotreba strojno dobivenih konkordancija u leksikografiji, mogućnost utvrđivanja autorstva pomoću konkordancija, problemi pripreme teksta za strojnu obradu, te opći pregled dostignuća na području kompjuterske lingvistike i strojne obrade teksta u pojedinim našim znanstvenim centrima i u inostranstvu.

Istraživanja Zavoda za lingvistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu svojim su referatima predstavili prof. dr Rudolf Filipović ("Jezični korpus i njegova kompjuterska obrada u službi kontrastivne analize"), prof. dr Milan Moğuš ("O upotrebi totalnih konkordancija pri izradi rječnika"), a o tehničko-računarskom aspektu ovih istraživanja izlagao je i suradnik Zavoda za lingvistiku dipl. ing. Milutin Cihlar iz Centra grada Zagreba za automatsku obradu podataka ("O kompjuterskoj obradi konkordancija").

Rad simpozija protekao je u vrlo stimulatívnoj i konstruktívnoj atmosferi. Preko šezdeset stručnjaka s raznih znanstvenih područja ostvarili su mogućnost da razmijene informacije o stanju strojne obrade prirodnih jezika u pojedinim znanstvenim središtima, da saopće svoja iskustva u vezi s metodologijom rada i tretmanom pojedinih problema te da potaknu i razrade inicijative za nove projekte.

Na kraju znanstvenog skupa sudionici su u zaključnoj diskusiji formulirali slijedeće sugestije organizatoru i zainteresiranim znanstvenim ustanovama:

- 1) Potrebno je registrirati sve aktivnosti u vezi sa strojnom obradom jezičnih podataka u našoj zemlji i to na a) lingvističkom i b) tehničkom nivou.
- 2) Potrebno je organizirati sistematsko prikupljanje podataka o autorima, naslovima i sadržajima objavljenih djela iz ovog područja (knjiga, članaka, bilježaka) kao i neobjavljenih radova (doktorskih i magistarskih disertacija ili diplomskih radnji).
- 3) Prikupljeni bi se podaci trebali svake godine unositi u Bibliografiju koja bi se objavljivala u jednom lingvističkom i jednom tehničko-informativnom časopisu.
- 4) Potrebno je dogovorom zainteresiranih znanstvenih institucija u roku od tri godine organizirati drugi znanstveni skup o ovoj problematici.
- 5) Potrebno je, radi popularizacije strojne obrade jezičnih podataka, predložiti Savezu društva za primijenjenu lingvistiku da osnuje sekcije za primijenjenu kompjutorsku lingvistiku.

Svi referati i značajnije diskusije s ovog skupa objavljeni su u Posebnim izdanjima Instituta za jezik i književnost u Sarajevu, br. 4, pod naslovom Kompjuterska obrada lingvističkih podataka, urednik Milan Šipka, Sarajevo 1978.

Maja Bratanić-Čimbur

RUSISTIČKI SIMPOZIJ U BEOGRADU

U Beogradu je listopada 1978. održan II međunarodni simpozij na temu "Kontrastivni opis i proučavanje ruskog i drugih jezika."

Simpozij su organizirali: Međunarodna asocijacija nastavnika ruskog jezika i književnosti (MAPRJAL), Savez slavističkih društava Jugoslavije, Slavističko društvo SR Srbije i Odsek za slavistiku Filološkog fakulteta u Beogradu.

Ovaj se simpozij tematski nadovezuje na međunarodni simpozij održan 1975. godine u Zagrebu ("Metodološka problematika kontrastivnog opisa ruskog i materinskog jezika"), što se vidi i iz njegova naslova ("II međunarodni...").

Na simpoziju su se okupili brojni rusisti iz cijele Jugoslavije, a osim njih kolege iz SSSR-a, DR i SR Njemačke, Bugarske, Čehoslovačke, Poljske, Finske, Švicarske, Austrije, Mađarske, Rumunjske i Nigerije.

U tri dana intenzivnog rada održano je šest zasjedanja, na kojima je pročitano oko 40 referata i provedena zanimljiva diskusija. Tematika referata odnosila se kako na teoretska pitanja, tako i na kontrastivno promatranje ruskog kao stranog i raznih drugih jezika kao materinskih. Pritom je kontrastivna problematika zahvaćala sve nivoe jezika i osvijetlila niz zanimljivih pitanja.

Organizacija simpozija bila je vrlo dobra pa će taj simpozij ostati u najboljoj uspomeni svim sudionicima.

Antica Menac

XIII MEDJUNARODNI KONGRES TALIJANSKOG LINGVISTIČKOG
DRUŠTVA NA TEMU "KONTRASTIVNA LINGVISTIKA"

Od 26. do 28. svibnja 1979. godine održan je u gradu Asti, nedaleko Torina, XIII međunarodni kongres što ga je organiziralo Talijansko lingvističko društvo (Società di Linguistica Italiana - SLI), a tema kongresa je bila kontrastivna lingvistika.

Kongres je bio interesantan zbog širine pogleda koji se otvaraju temom kao što je kontrastivna lingvistika i zbog značajnog učešća poznatih talijanskih i stranih lingvista. Bilo je prisutno oko 220 kongresista, što predavača što učesnika. Velik broj sudionika kongresa i velik interes publike svjedoče o važnosti i aktualnosti teme kao i o sve većoj aktivnosti Talijanskog lingvističkog društva koje je u 1978. godini brojilo 992 člana, od kojih otprilike jednu četvrtinu čine strani članovi.

U toku tri radna dana, gusto ispunjena, izmjenjivali su se na kongresnoj govornici stručnjaci koji su izvješta-

vali o istraživanjima postignutim na području kontrastivne lingvistike. Kongres je dao priliku stručnjacima ne samo da izvijeste o izvršenom radu nego i da diskutiraju o najvažnijim problemima kontrastivne lingvistike, kako teoretske tako i praktične prirode.

Budući da je broj referata i saopćenja bio velik, nije moguće ovom prilikom izvijestiti o svim pojedinim priložima (to će zainteresirani naći u aktima kongresa koji će biti štampani), nego ćemo se ograničiti da spomenemo neke najvažnije referate koji su najpotpunije dali smjernice radu kongresa i tematiku za plodnu diskusiju.

Kongres je otvoren u subotu 26. svibnja 1979. oko 9 sati. Nakon kratkih pozdravnih govora predsjednika Talijanskog lingvističkog društva i organizatora kongresa započela je radom prva sekcija posvećena općim teoretskim problemima kao: osnovi kontrastivne lingvistike; kontrastivna lingvistika i tipologija; definicija osnovnih pojmova kontrastivne lingvistike; kontrastivna lingvistika i jezične univerzalije. Sekciju je otvorio prof. dr R. Filipović referatom pod naslovom "Nekoliko osnovnih metodoloških pitanja kontrastivne analize" koji je ukazao na gotovo sva bitna pitanja i probleme o kojima se govorilo i diskutiralo na kongresu. Autor je pokazao da, iako se danas kontrastivna analiza često smatra dijelom primijenjene lingvistike i njena korist ograničava na pedagošku pri-

mjenju, rezultati kontrastivne analize mogu i moraju imati i teoretsku vrijednost. Zatim je ukazao na potrebu povezanosti kontrastivne analize i analize pogrešaka, tj. da svaki kontrastivni projekt mora provoditi paralelno kontrastivnu analizu i analizu pogrešaka, jer se njihovi rezultati nadopunjuju. Potom je govorio o vrlo važnom pitanju s kojim se susreće svaki voditelj kontrastivnog projekta, a i svaki lingvist koji radi na kontrastivnoj analizi, tj. pitanju: koju lingvističku metodu upotrijebiti za analiziranje zadanog korpusa. Autor pruža otvorene mogućnosti istraživaču da izabere jedan od dva moguća modela, strukturalni ili generativni.

Popodnevna sekcija prvog dana kongresa bila je posvećena metodološkim i pedagoškim problemima kontrastivne analize kao: modeli kontrastivne analize; kontrastivna analiza i generativna gramatika. Ovu je sekciju otvorio V. Lo Cascio (Amsterdam) s referatom "Kontrastivna lingvistika i razvoj lingvističkih kompetencija". Autor razlikuje kontrastivnu analizu koja uspoređuje dva jezika bez ikakvog pedagoškog cilja (deskriptivna kontrastivna analiza) od analize koja daje opisni model s nastavnim ciljem (pedagoška kontrastivna analiza) koja se jasno suprotstavlja prvoj, a koja se ne treba smatrati nastavnom strategijom, nego analizom koja daje bazu za razvijanje nastavnih strategija s ciljem da izazovu u govorniku jednog jezika stje-

canje jezičnih i komunikativnih kompetencija potrebnih da bi mogao upotrebljavati drugi jezik kao da je izvorni govornik. Pedagoška kontrastivna analiza pružit će takodjer informacije koje će omogućiti da se rastumače i izbjegnu greške i interferencije u upotrebi drugog jezika. Autor ne vjeruje da analiza pogrešaka može zamijeniti kontrastivnu analizu, ali je usko povezana s njom. Govoreći o lingvističkim metodama najprikladnijim da prikažu derivacijske mehanizme jezika i da daju precizna pravila za sličnosti i razlike među jezicima koji se uspoređuju, autor obrazlaže upotrebu dva moderna generativna pristupa: proširena standard teorija i logičko-semantički pristup. Prvi pristup omogućava da se formuliraju osnovna pravila zajednička jezicima koji se uspoređuju i da se formuliraju specifična pravila jednog jezika nasuprot univerzalnim jezičnim pravilima. Ograničenost takve analize je u tome što isključuje komunikativne kompetencije i koncentrira se na jezične kompetencije sintaktičkog, morfološkog i fonološkog tipa. Logičko-semantički model, koji zadnjih godina u Italiji upotrebljavaju za opis talijanskog jezika lingvisti iz Rima kao D. Parisi, F. Antinucci, A. Puglielli i ostali iz grupe, a koji se bazira na radovima američkih generativnih semantičara (G. Lakoff, J. McCawley, P. Postal, J. Ross i C. Fillmore), garantira apstraktnije i dublje nivoe analize koje omogućavaju da se uoče takodjer

fundamentalne i tipološke razlike među jezicima. Ali taj model vodi računa i o strukturama svojstvenim komunikativnim kompetencijama i garantira analize od apstraktnih nivoa, kao što su spoznajni, logičko-semantički, presupozicijski, tekstualni itd. sve do fonološkog. Šteta je što u okviru te sekcije nije bilo čitano saopćenje E. Arcaini i R. Rossini-Favretti koje se mnogo bolje uklapalo u ovu sekciju nego u sekciju trećeg dana rada kongresa kada je bilo čitano. Kontrastivni projekt španjolsko-francusko-talijansko-engleski što su ga predstavili E. Arcaini i njegova suradnica iz Bologna, a koji je započeo radom 1969. godine, ima didaktičku namjenu i baziran je na generativno-transformacijskoj metodi. Istraživači su krenuli od Chomskog 1965, ali su unijeli bitne promjene, a među zadnjima je gramatika padeža, dijelom inspirirana radovima Fillmora iz 1968. Prihvatili su hipotezu da je uvijek moguće naći dubinsku semantičku strukturu za određenu rečenicu i za njezinu odgovarajuću rečenicu u drugom jeziku; prijeći sa talijanske rečenice na odgovarajuću englesku ili španjolsku znači prije svega naći dubinsku strukturu za samu rečenicu i zatim, polazeći od te strukture, proizvesti talijansku rečenicu, englesku ili španjolsku. Semantika je dakle zajednička baza modela.

Drugi dan kongresa bio je posvećen analizi pogrešaka, prevodjenju te problemu semantika i kontrastivna ana-

liza. Tu je sekciju otvorio G. Nickel s referatom "Neki važni aspekti analize pogrešaka". Saopćenja koja su slijedila nisu se tematski nadovezivala na uvodni referat ove sekcije.

Treći dan kongresa imao je kao temu "Usporedbe među jezicima. Analiza posebnih nivoa i/ili sektora" sa podtemama: kontrastivna fonematika; kontrastivna morfosintaksa; kontrastivna gramatika talijanskog jezika prema dijalektima i nekim drugim jezicima. Sekciju je otvorio A. Mioni (Padova) s referatom "Multilingvizam i kontrastivnost". Tog dana, oko 18 sati, kongres je završio radom kratkim govorom predsjednika Talijanskog lingvističkog društva (F. Sabatini) i prikladnim kratkim pregledom onoga što je rečeno za vrijeme rada kongresa.

U cjelini rad kongresa je pružio priliku za plodnu izmjenu mišljenja među lingvistima koji se bave istom jezičnom problematikom i ujedno dao poticaj da lingvisti s više koordinacije u radu i dogovaranja nastoje koristiti suvremene metode u kontrastivnom proučavanju određenih jezika.

Zorica Vučetić

SEMINAR O KONTRASTIVNOJ ANALIZI NA LJETNOM LINGVISTIČKOM
INSTITUTU LINGVISTIČKOG DRUŠTVA AMERIKE

U programu Ljetnog lingvističkog instituta Lingvističkog društva Amerike (LSA Linguistic Institute), održanog na Sveučilištu u Salzburgu u srpnju i kolovozu 1979. godine, bilo je uključeno i nekoliko seminara. Jedan je od njih, Seminar o kontrastivnoj analizi (Workshop on Contrastive Analysis), organizirao profesor Rudolf Filipović, rukovodilac Jugoslavenskog hrvatskosrpsko-engleskog kontrastivnog projekta. Seminar se održavao od 9. do 12. kolovoza i prisustvovalo mu je 28 lingvista, najvećim dijelom sudionika Ljetnog lingvističkog instituta. Predavači su bili članovi triju evropskih kontrastivnih projekata: Poljsko-engleskog kontrastivnog projekta (Barbara Kryk i Maria Kawinska), Rumunjsko-engleskog kontrastivnog projekta (prof. D. Chițoran i prof. E. Hamp) te Jugoslavenskog hrvatskosrpsko-engleskog kontrastivnog projekta (prof. R. Filipović, prof. Ch. Fillmore, prof. V. Ivir i prof. W. Browne).

U okviru Seminara održana su četiri radna sastanka. Prvi, uvodni sastanak otvorio je prof. Filipović svojim teoretski usmjerenim referatom Neka osnovna metodološka pitanja kontrastivne analize (Some Basic Methodological Questions of Contrastive Analysis). Nakon toga su drugi

sudionici izvještavali o svom radu i interesu za kontrastivnu analizu.

Tokom drugog radnog sastanka pod naslovom Prezentacija i diskusija o pojedinim metodološkim pitanjima (Presentation and discussion on individual methodological questions) održano je pet referata:

- a) Kontrastivna analiza: općelingvističko ili pedagoško usmjerenje (Contrastive Analysis: General-linguistic or pedagogical relevance) - R. Filipović
- b) Kontrastivna analiza i prevodjenje (Contrastive Analysis and translation) - V. Ivir
- c) Kontrastivna analiza: koja lingvistička teorija? (Contrastive Analysis: which linguistic theory) - D. Chițoran
- d) Kontrastivna analiza i upotreba korpusa (Contrastive Analysis and the use of a corpus) - R. Filipović
- e) Usmjerenost u Kontrastivnoj analizi (Directionality in Contrastive Analysis) - D. Chițoran

U diskusijama je došao do izražaja velik interes sudionika za metodološka pitanja izložena u referatima.

U izlaganjima održanim tokom trećeg radnog sastanka pod naslovom Problemi kontrastivne analize poljskog, rumunjskog te hrvatskog ili srpskog i engleskog jezika (Problems in the Contrastive Analysis of Polish, Romanian, or Serbo-Croatian and English) izneseni su neki specifični

pristupi pojedinim temama:

- f) Relativne rečenice u hrvatskom ili srpskom i engleskom (Relative clauses in Serbo-Croatian and English) - W. Browne
- g) O kontrastivnoj semantici (On contrastive semantics) - Ch. Fillmore
- h) Je li faktitivnost činjenica? Neki sintaktički dokazi u engleskom i poljskom (Is factivity a fact? Some syntactic evidence from English and Polish) - B. Kryk
- i) Kontrastivna pragmatika (Contrastive pragmatics) - F. Coulmas
- j) Neke primjedbe u vezi s pragmatičnošću negacije u poljskom i engleskom (Some remarks about the pragmatics of negation in Polish and English) - M. Kawinska.

Naročito su zanimanje izazvali referat prof. Ch. Fillmore o kontrastivnoj semantici i rasprava dr Coulmasa o kontrastivnoj pragmatiki.

Četvrti je radni sastanak započeo izlaganjem prof. Filipovića o Principima i pristupima u radu na kontrastivnim gramatikama (Principles and Approaches in Work on Contrastive Grammars) baziranom na načelima o kojima se raspravlja u nacrtu kontrastivne gramatike hrvatskog ili srpskog i engleskog jezika što su ga koncipirali Ch. Fillmore i R. Filipović. U drugom je dijelu E. Hamp iznio pregled iskustava i planova za rad na rumunjsko-engleskom kontras-

tivnom projektu. Tokom dviju prezentacija i diskusije potaknuta su neka ključna pitanja s kojima se suočavaju autori kontrastivnih gramatika i koja oni neizbježno moraju riješiti namjeravaju li uspješno izraditi kontrastivnu gramatiku.

Sudionicima seminara stajale su, u biblioteci Ljetnog lingvističkog instituta, na raspolaganju publikacije triju projekata i primjerci referata iznesenih tijekom Seminara, tako da su ih mogli konzultirati i upoznati se s materijalima navedenim u bibliografijama referata.

Maja Bratanić-Čimbur

B I B L I O G R A F I J A

RADOVI NAPISANI U SKLOPU PROJEKATA

Z A V O D A Z A L I N G V I S T I K U

OBJAVLJENI OD 1977. DO 1979. GODINE

ENGLISKI ELEMENT U EVROPSKIM JEZICIMA

Rudolf Filipović, "Some Basic Principles of Languages in Contact Reinterpreted", SRAZ, 43, Zagreb, 1977, str. 157-166.

_____, "Tipovi transfonemizacije u jezicima u kontaktu", Filologija, 8, Zagreb, 1978, str. 99-106.

_____, "Transmorfemizacija - najčešći oblik supstitucije na morfološkom nivou", Filologija, 9, Zagreb, 1979.

_____, "Fonologizacija i aktiviranje latentnih fonema u jezičnom posudjivanju", Suvremena lingvistika, 19-20, Zagreb, 1979.

ENGLISKI ELEMENT U JUGOSLAVENSKIM JEZICIMA U SAD

(I faza - HRVATSKI DIJALEKTI U SAD)

Rudolf Filipović, "Očuvanje materinskog govora naših iseljenika u SAD pod pritiskom jezika prestiža",

Iseljništvo naroda i narodnosti Jugoslavije i njegove uzajamne veze s domovinom, Zagreb, 1978, str. 530-539.

_____, "Proučavanje hrvatskih dijalekata u SAD", Bilten Zavoda za lingvistiku, 3, str. 4-19.

KONTRASTIVNA ANALIZA HRVATSKOG ILI SRPSKOG
I ENGLSKOG JEZIKA

Rudolf Filipović, "The Use of Contrastive and Error Analysis to Practicing Teachers", Deutsche Sprache in Kontrast, Mannheim, 1977, str. 5-22.

_____, "The Value of Contrastive Analysis to General Linguistics", Proceedings of the XIth International Congress of Linguists, (Vienna, Aug. 28 - Sep. 2, 1977), Innsbruck, 1978, str. 678-681.

_____, "Jezični korpus i njegova kompjutorska obrada u službi kontrastivne analize", Kompjuterska obrada lingvističkih podataka, Institut za jezik i književnost u Sarajevu, sv. 4, Sarajevo, 1978, str. 9-21.

_____, "The Application of CA and EA to a Contrastive Grammar", SRAZ, 45-46, Zagreb, 1978,

_____, "Contrastive Analysis: General-Linguistic or Pedagogical Relevance", SRAZ, 47-48, Zagreb, 1979.

KONTRASTIVNA ANALIZA ENGLESKOG I HRVATSKOG ILI
SRPSKOG JEZIKA

Kontrastivna analiza engleskog i hrvatskog ili srpskog jezika (Contrastive analysis of English and Serbo-Croatian), Vol. II, Uredio R. Filipović, 454 str., Zavod za lingvistiku, Zagreb, 1978.

Članci:

- Rudolf Filipović, "Verbal Aspect and Word Order: Two Most Difficult S-C Grammatical Features for English Speaking Students (Glagolski aspekt i red riječi: dvije najteže gramatičke jedinice hrvatskog ili srpskog za studente engleskog jezičnog područja)", str. 6-41.
- Josip Silić, "An Approach to the Study of Aspectuality in the Croatian Literary Language", str. 42-70.
- Stjepan Babić, "Imperfectivization and the Types of Prefix-Derivation", str. 71-100.
- Nancy Cochrane, "Some Problems in the Representation of Verbal Aspect Pairs in the Lexicon", str. 101-139.
- Ralph Weber, "Aspect in Serbo-Croatian and English", str. 140-157.
- Nancy Cochrane, "Notes on 'Aspect in Serbo-Croatian and English' by Ralph Weber", str. 158-161.
- Nives Opačić, "Verbal Aspect in the Contemporary Serbo-Croatian Literary Language", str. 162-167.

- Ivan Bauer, "Elements in an English Text Relevant in the Choice of Verbal Aspect", str. 168-185.
- Nives Opačić, "Introductory Notes to the Dictionary of Serbo-Croatian Verbal Aspect Pairs", str. 186-188.
- Opačić, Weber, Cochrane, "Dictionary of Serbo-Croatian Verbal Aspect Pairs", str. 189-273.
- Ivan Bauer, "Verbal Aspect: Error Analysis", str. 274-325.
- Tests Used for Error Analysis on Aspect, str. 326-339.
- Mira Vlatković, "A Synchronic Study of Verbal Aspect in English and Serbo-Croatian by Midhat Ridžanović", str. 340-355.
- Josip Silić, "The Basic, or Grammatical, Word Order in the Croatian Literary Language", str. 356-393.
- Anuška Nakić, "Towards a New Approach to the Study of Word Order in Serbo-Croatian", str. 394-400.
- _____, "The Basic, or Grammatical, Word Order in Serbo-Croatian and English", str. 401-414.
- Diana Mazalin, "Word Order: Error Analysis", str. 415-437.
- Tests Used for Error Analysis on Word Order, str. 438-445.
- Mirko Gojmerac, "Deviations in Word Order on the Part of Serbo-Croatian Speaking Learners of the German Language", str. 446-454.

KONTRASTIVNA ANALIZA HRVATSKOG I FRANCUSKOG KNJIŽEVNOG
JEZIKA

Željko Klaić, "Un précurseur de la linguistique contrastive: Petar Skok", SRAZ, 41-42, Zagreb, 1976, str. 167-179.

KONTRASTIVNA ANALIZA HRVATSKOG I NJEMAČKOG KNJIŽEVNOG
JEZIKA

Mirko Gojmerac, "Konditionalsätze im Deutschen und Serbokroatischen", Serbokroatisch - deutsche kontrastive Studien, Heft 2, str. 32-48.

Stanko Žepić, "Wortbildung des Adjektivs im Deutschen und Serbokroatischen" (Teil I), Serbokroatisch - deutsche kontrastive Studien, Heft 2, str. 7-31.

KONTRASTIVNA ANALIZA HRVATSKOG I RUSKOG KNJIŽEVNOG JEZIKA

Antica Menac, "Neki lingvistički aspekti prevodjenja s ruskog jezika", referat na simpoziju "100 godina slavistike u Srbiji", Beograd, 1977, (zbornik u tisku).

_____, "Падеж прямого дополнения с отрицанием в современном русском и хорваткосербском языках", Хорваткосербско-русские контрастные исследования, выпуск 1, уредник R. Filipović, Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 1978, str. 1-80.

KONTRASTIVNA ANALIZA HRVATSKOG I TALIJANSKOG KNJIŽEVNOG
JEZIKA

Josip Jernej, "Classificazione dei costituenti funzionali della frase", SRAZ, 41-42, Zagreb, 1976, str. 181-199.

_____, "La funzione in sintassi", SRAZ, 43, Zagreb, 1977.

_____, "O lažnim parovima". Bilten Zavoda za lingvistiku, 2, Zagreb, 1977, str. 6-15.

_____, "Bezlične tvorbe u hrvatskom ili srpskom jeziku (u usporedjenu s talijanskim i njemačkim jezikom)", Filologija, 8, Zagreb, 1978, str. 153-157.

_____, "La prima grammatica italiana ad uso dei Croati", Studi di grammatica italiana, Firenze, 1979, str. 243-249.

_____, "O lažnim parovima II", Bilten Zavoda za lingvistiku, 3, Zagreb, 1979, str. 20-23.

_____, "Per un frequenziario fraseologico", Rassegna di linguistica applicata, Roma, Bulzoni

Josip Jernej - Zorica Vučetić - Ingrid Damiani, Talijanski jezik, Liber, Zagreb, 1978, 423 str.

Zorica Vučetić, Suvremeni talijanski jezik - Tvorba riječi, Liber, Zagreb, 1979, 131 str.

Zorica Vučetić, "Pridjevi koji znače mogućnost ili sklonost (u hrvatskom i talijanskom jeziku)", Bilten Zavoda za lingvistiku, 3, Zagreb, 1973, str. 24-29.

ISTRAŽIVANJE FRAZELOGIJE U RUSKOM I HRVATSKOM
KNJIŽEVNOM JEZIKU

T. Korać, A. Menac, M. Popović, M. Skljarov, R. Venturin, R. Volos, Rusko-hrvatski ili srpski frazeološki rječnik, u redakciji Antice Menac, Prvi dio, A-N, Školska knjiga, Zagreb, 1979, 746 str.

Antica Menac, Predgovor (v. Rusko-hrvatski ili srpski frazeološki rječnik), str. V-XV

A. Menac, "Iz problematike frazeološke sinonimije u ruskom i hrvatskom književnom jeziku", Filologija, 9, Zagreb, 1979.

ETIMOLOGIJSKI RJEČNIK JADRANSKE FAUNE

Vojmir Vinja, "Les noms adriatiques des poissons bruyants (Triglidae et Pagellus normyrus)", Annales de l'Institut Français de Zagreb, 3e Série, Zagreb, 1976, str. 151-169.

_____, "Poissons serpentiformes: noms panméditerranéens - noms à aire réduite", SRAZ, 41-42, Zagreb, 1976, str. 195-226.

_____, "Struktura i etimologija jadranskih naziva za riblje parove trilja-barbun i skuša-lokarda", Čakavski rič, 2, Split, 1977, str. 5-45.

_____, "Le seme 'adhésif' et son exploitation en ichthyonymie", SRAZ, 43, Zagreb, 1977.

_____, "Antroponimi u ihtionomiji", Onomastica Iugo-

slavica, 7, Zagreb, 1978, str. 3-25.

_____, Nouveau glossaire nautique d'Augustin Jal - Révision de l'édition publiée en 1848, fascicule "C" (obradio jugoslavenski dio), Mouton, Paris - La Haye, 1978.

_____, "Hrvatska imena za divlju ribu (Chondrichthyes) u mediteranskom vremenu i prostoru", Rad JAZU, knj. 376, Zagreb, 1979, str. 217-276.

SUFIKSALNA TVORBA IMENICA

Stjepan Babić, "Tvorba mjesnih imenica u suvremenom hrvatskom književnom jeziku", Zbornik Zagrebačke slavističke škole, god. II, knj. 2, Zagreb, 1974, 15-170.

_____, "Tvorba imenica sufiksima na -āk", Radovi Zavoda za slavensku filologiju, 14, Zagreb, 1976, 69-77.

_____, "Sustav u tvorbi imenica muškoga roda koje znače vršitelja radnje (nomina agentis)", Radovi Zavoda za slavensku filologiju, 15, Zagreb, 1977, 11-18.

_____, "Mješovite tvorenice", Jezik, XXV, Zagreb, 1978, 129-138.

_____, "Tvorba imenica sufiksima na -(a)k", Književni jezik, 4/VII, Sarajevo, 1978, 19-26.

_____, "Tvorba samostalnikov s priponskim obrazili na

-ka", Slavistična revija, 4/26, Ljubljana, 1978, 391-402.

_____, "Tvorba imenica sufiksima na -(a)c", Naš jezik, Beograd, 1978.

_____, "Sustav u mocijskoj tvorbi u suvremenom hrvatskom književnom jeziku", Gedenkschrift für H. Schroeder, Basel, 1979.

_____, "Tvorba imenica sufiksima na -stvo", Filologija, 9, Zagreb, 1979.

POVIJEST HRVATSKOGA KNJIŽEVNOG JEZIKA 19. STOLJEĆA I

POVIJEST HRVATSKOGA KNJIŽEVNOG JEZIKA S KRAJA 19. I

PRVE POLOVICE 20. STOLJEĆA

Zlatko Vince, "Ein früher Vorschlag zur Normierung einer einheitlichen Literatursprache bei den Kroaten", die Welt der Slaven, Böhlau Verlag Köln-Wien, XXI/Heft 2, 1976(1979), str. 173-179.

_____, "Znakovi usmjeravanja prema štokavštini", Forum JAZU, 1977, 9, str. 557-582.

_____, "Vrijedno ali nepotpuno djelo. (O manje poznatim odjecima na Broz-Ivekovićev Rječnik hrvatskog jezika)", Filologija, 8, 1978, str. 389-396.

_____, "Povijest hrvatskoga književnog jezika s kraja 19. i početka 20. stoljeća", Prilozi VIII međunarodnom slavističkom kongresu, Zagreb, HFD, 1978, str. 125-140. (isto pretiskano u časopisu Jezik, 1978/79, str. 76-78).

_____, "O nekim postupcima u rješavanju grafijskih pitanja u doba ilirizma". Zbornik Zagrebačke slavističke škole. Zagreb, 1976/1978, str. 125-133.

_____, "Značajno djelo o Antunu Mažuraniću" (Milan Moguš: Antun Mažuranić, Zagreb, Liber, 1978), Jezik, 1978/1979, 4, str. 123-124.

_____, "Težnja za jezičnom čistoćom u hrvatskoj prošlosti", Vukovićev Zbornik, Pos. izd. Akademije nauka i umjetnosti BiH, knj. 34, Sarajevo, 1977, str. 443-457.

_____, "I jezična čistoća i funkcionalnost (Ravnoteža između zahtjeva za jezičnom čistoćom i pravilnošću te raznolikih funkcionalnih potreba književnog jezika)", Jezik, 1979/1980, 2-3, str. 65-79.

_____, Putovima hrvatskoga književnog jezika (Lingvističko-kulturnopovijesni prikaz filoloških škola i njihovih izvora), Zagreb, Liber, 1978, XIX + 629 str.

Recenzije o knjizi Putovima hrvatskoga književnog jezika

D.J., "Iz sveučilišne naklade 'Liber'. Otkrivanje zasu-
te naše baštine (Zlatko Vince: Putovima hrvatsko-
ga književnog jezika, SNL, Zagreb 1978), Medji-
murje, Čakovec, 27.IX.1978.

Mate Šimundić, "Zlatko Vince, Putovima hrvatskoga knji-
ževnog jezika, Sveučilišna naklada Liber, Zagreb,
1978, str. 629", Dometi, Rijeka, 1978, 12, str.
121-128.

Asim Peco, "Staze jezika. Zlatko Vince: 'Putovima raz-
vitka hrvatskoga književnog jezika', Liber, Zag-

reb, 1978", Književne novine, XXI/1979, knj. 581, Beograd, 28. april 1979, str. 3.

Herta Kuna, "Zlatko Vince: Putovima hrvatskoga književnog jezika", Književni jezik, Sarajevo, VIII/1979, 1, str. 43-47.

Ivo Pranjković, "Zlatko Vince, Putovima hrvatskoga književnog jezika. Lingvističko-kulturnopovijesni prikaz filoloških škola i njihovih izvora", Pitanja, Zagreb, XI/1979.

Stjepan Damjanović, "Otkrivanje zasute baštine. Zlatko Vince: Putovima hrvatskoga književnog jezika, Zagreb, 1978", Revija, Osijek, XIX/1979, 1, str. 107-109.

J.M., "Tuđe teze i domaće teme (Zlatko Vince, Putovima hrvatskoga književnog jezika. Lingvističko-kulturnopovijesni prikaz filoloških škola i njihovih izvora. Zagreb 1978), Marulić, Hrvatska književna revija, Zagreb, XII, 1979, 3, str. 287.

Werner Leffeldt, "Vince Zlatko, Putovima hrvatskoga književnog jezika, Lingvističko-kulturnopovijesni prikaz filoloških škola i njihovih izvora, Zagreb, Sveučilišna naklada Liber, 1978, 629 S. Zahl. Abb. (Entlang den Wegen der Kroatischen Schriftsprache. Linguistisch-kulturhistorische Darstellung der philologischen Schulen und ihrer Ursprünge)", Südost-Forschungen, Band 38/1979.

B(ožidar) F(inka), "Z. Vince, Putovima hrvatskoga književnog jezika", Suvremena lingvistika, 17-18, Zagreb, 1978, str. 88.

Stjepan Babić, "Korijeni hrvatskoga književnog jezika", Jezik, 1979/1980, 1, str. 23-26.

Milan Moguš, "Knjiga o putovima hrvatskoga književnog jezika", Radovi Zavoda za slavensku filologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, vol. 16, Zagreb, 1979, str. 95-97.

HRVATSKA FRAZEOLOŠKA PROBLEMATIKA

Antica Menac, "Neka pitanja u vezi s klasifikacijom frazeologije", Filologija 8, Zagreb, 1978, str. 219-226.

RJEČNIK NASELJENIH TOPONIMA I NJIHOVIH ETNIKA I KTETIKA

Živko Ejelanović, "Imena stanovnika mjesta Bukovice", Čakavski sabor, Split, 1978, 202 str.

JEZIK MARKA MARULIĆA

Milan Moguš, "O prijelazu -M > -N u Marulićevoj Juditi", Bilten Zavoda za lingvistiku, 2, Zagreb, 1977, str. 16-17.

KOMPJUTORSKA ANALIZA TEKSTOVA STARIJE HRVATSKE KNJIŽEVNOSTI

Josip Tandarić, "Milan Moguš - Željko Bujas, 'Kompjutorska konkordancija Razvoda istarskoga'", Slovo, 27, Zagreb, 1977, str. 204-206.

Milan Moguš, "O upotrebi totalnih konkordancija pri izradi rječnika", Kompjuterska obrada lingvističkih podataka, Institut za jezik i književnost u Sarajevu, sv. 4, Sarajevo, 1978, str. 249-255.

Maja Bratanić-Čimbur, "Priprema teksta za kompjutorsku obradu", Kompjuterska obrada lingvističkih podataka, Institut za jezik i književnost u Sarajevu, sv. 4, Sarajevo, 1978, str. 145-153.

